

KATSAUKSET

Metodologinen keskustelu eurooppalaisissa kasvatuksen historian lehdissä

Annukka Jauhiainen

Esittelen tässä katsauksessa, millaista keskustelua metodologisista kysymyksistä on käyty vuosituhannen taitteessa kahdessa kasvatuksen historian johtavassa eurooppalaisessa aikakauslehdessä. Toinen lehdistä on *History of Education Society*n vuodesta 1972 lähtien julkaisema englanninkielinen *History of Education* -lehti ja toinen vuonna 1961 perustettu *Paedagogica Historica*. Näistä edellisen aihealueet liittyvät historiaan, kasvatustieteeseen ja kasvatushistoriaan ja lehden lukijakunnan voi katsoa koostuvan niin kasvatustieteilijöistä, politiikan tutkijoista, koulutussosiologeista kuin sosiaalishistorioitsijoistakin. Lehden julkilausuttu tavoite on julkaista eri maihin kontekstoituvia koulutuksen historian artikkeleita; onpa lehdessä julkaistu myös Pohjoismaiden kasvatus- ja koulutushistoriaa käsitteleviä tutkimusartikkeleita. Jälkimmäisen aikakauslehden, *Paedagogica Historica*n, tavoitteena on tarkastella kasvatuksen ja koulutuksen globaaleja kysymyksiä historiallisesta perspektiivistä. Kyseessä on kolmikielinen lehti: artikkelien kieli voi englannin lisäksi olla saksa tai ranska. Molemmissa lehdissä korostetaan siis tarvetta puhutella laajaa ja kansainvälistä kasvatuksen historiasta kiinnostunutta lukijakuntaa.[1]

Tämä katsaus liittyy laajempaan kasvatuksen historian tilaa ja tulevaisuutta analysoivaan tutkimushankkeeseen, jossa tutkitaan, millaisia sisällöllisiä ja metodologisia painotuksia kasvatuksen historian alalta voidaan löytää ajanjaksolta, joka ulottuu 1960-luvulta aina tähän päivään saakka.[2] Hankkeen kuluessa on käynyt ilmi, että kasvatuksen historian tilasta ja tutkimuksen peruslinjanvedoista käyty keskustelu on edellä mainituissa lehdissä lisääntynyt parinkymmenen viime vuoden aikana. Nähtävästi pidetään aiempaa tarpeellisempänä reflektoida tutkimuksenteon perusteita. Niinpä esimerkiksi Roy Lowe (2002) pitää sekä innostavana että hämmentävänä tilannetta, jossa kasvatuksen historioitsijat eivät jaa yhtenäistä, selkeätä käsitystä tieteenalansa ytimeistä ja alan metodologisista peruslähtökohdista. Toisaalta, kasvatuksen historian teoreettisista ja metodologisista keskusteluista väitelty belgialainen Marc Depaepe voisi tähän huomauttaa, että tällaista yhtenäistä, kaikkien jakamaa käsitystä ei ole koskaan ollutkaan. Depaepen mielestä kasvatuksen historia on koko 1900-luvun ajan potentiaalisesti ”tieteenalaidentiteettikriisiä” ja hakenut itselleen oikeutusta tieteenalana. (Depaepe 1993, 1–2.)

Kasvatuksen historian tila ja tulevaisuus 2000-luvulle tultaessa

Erityisesti vuosituhannen vaihteen molemmin puolin lehdissä syntyi vilkas debatti kasvatuksen historian tilanteesta. Jurgen Herbst herätti keskustelun vuonna 1999 *Paedagogica Historica*ssa julkaistussa poleemisessa artikkelissaan *The history of Education: State of the Art at the Turn of the Century in Europe and North America*. Siinä Herbst peilasi kasvatuksen historian tutkimuksen tilannetta kolme vuosikymmentä sitten vallinneeseen ”kulta-aikaan”. Herbst näki, että sekä Yhdysvalloissa, että Euroopassa tehtiin 1960- ja 1970-luvuilla innovatiivista ja hedelmällistä kasvatuksen historian tutkimusta, jonka seurauksena alan arvostus tieteenalana kasvoi.

Tämä tarkoitti kasvatuksen historian tutkimuksellisen luonteen painottamista, kuvailevan historiankirjoituksen hylkäämistä ja metodologisten kysymysten korostamista. Samoin tutkimuksen aihealueet monipuolistuivat. Tämä kulta-aika oli vuosituhannen taitteessa ohi eikä Herbst nähnyt tutkimuksessa merkkejä entisestä innovatiivisuudesta. Innostuksen haijumisen myötä tieteenalalta oli hävinnyt suunta ja tarkoitus ja alaa leimasi ummehtuneisuus ja itseään toistavuus. (Herbst 1999.)

Engelmallista oli ennen kaikkea se, että kasvatuksen historian tutkimuksessa oli unohdettu pedagogisten toimijoiden ja instituutioiden historia. Samoin luokkahuonetutkimus ja pedagogisten käytäntöjen tutkimus oli sivuutettu lähes kokonaan. Kuitenkin pedagoginen käytäntö oli kasvatushistorian keskeinen teema, ja sen sivuuttaminen oli johtanut katkokseen tutkimuksen ja käytännön kasvatustoiminnan välillä. Herbst näki puutteena myös sen, että koulua koskeva tutkimus painottui julkisiin, valtiollisiin kouluihin. Herbst suhtautui epäillen 1990-luvulla päätään nostaneeseen postmoderniin tutkimusorientaatioon ja lingvistiseen suuntaukseen, joiden myötä tutkimus oli kääntynyt kohti sanojen maailmaa, omaksi luomukseksi. Ei ollut kasvatuksen todellisuutta, ei luokkahuoneita, ei lapsuutta tai nuoruutta. Niiden sijaan oli vain tekstejä, joita voitiin tulkita, dekonstruoida ja manipuloida. (Herbst 1999, 740.)

Herbstin kritiikki herätti laajaa debattia ja vastaväitteitä (esim. Depaepe 2001; Gaither 2001; Lowe 2002; Peim 2001 ja Rousmaniere 2001). Toisaalta myönnettiin keskustelun tarpeellisuus, sillä pohdinta kasvatuksen historian metodologiasta ja suuntalinjoista nähtiin tervetulleena. Oikeutetuksi nähtiin esimerkiksi Herbstin vaatimus kasvatuksen historian tutkimuskentän monipuolistamisesta. Erityisesti kotikasvatus, perhe ja vanhemmuus olivat aiheita, joihin kasvatushistorioitsijat eivät olleet tarttuneet. (McCulloch 2002; McCulloch & Watts 2003; Peim 2001.) [3]

Yleinen tendenssi vastinekirjoituksissa oli, ettei Herbstin pessimistinen käsitys pitänyt paikkaansa. Moni Herbstille vastannut, kuten Kate Rousmaniere (2001) oli sitä mieltä, että vuosituhannen taitteessa kasvatuksen historian tutkimus eli alennustilan sijasta dynaamista kukoistuskautta. Tutkimukset olivat aikaisempaa monitieteisempiä ja niissä hyödynnettiin muun muassa kulttuurintutkimusta, mediatutkimusta, kirjallisuudentutkimusta, sosiologiaa ja taiteiden alan tutkimusta. Samoin käytettiin luovasti uusia lähdeaineistoja, kuten elokuvia ja muita visuaalisia lähteitä, muistitietohistorian suullisia lähdeaineistoja sekä erilaisia mikrohistoriallisia materiaaleja. Herbstiä kommentoineet katsoivat, että kasvatuksen historian tutkimusten kirjo oli laajentunut merkittävästi. Esimerkiksi vertailevat tutkimusasetelmat, kvantitatiivisten aineistojen käyttö ja feministiset tutkimukset olivat saaneet tutkimuskentällä jalansijan. Myös foucaultilainen tiedon merkitystä ja valta-analyysiä korostava tutkimus oli lisääntynyt.

Herbstiä kommentoineet puuttuivat myös hänen esittämäänsä ”suureen tarinaan” kasvatuksen historian nousun ja tuhon vaiheista. Esimerkiksi Milton Gaither (2001) ironisoi tätä kertomusta, jossa 1960-luvulta lähtien elettiin tutkimuksellista kultakautta, jolloin kasvatuksen historia nousi todellisten tieteiden joukkoon ja jota seurasi 80-luvun auringon laskun aika. Gaither katsoi, että menneitten haikailu oli inhimillinen ilmiö, johon tietty kasvatuksen historian tutkijoiden sukupolvi oli nyt ryhtynyt.

Herbstille vastannut Marc Depaepe (2001, 637–638; ks. myös Depaepe 1993) näki erityisen tervetulleena postmodernien suuntausten peräänkuuluttaman tarpeen reflektoida perusteellisesti tutkimuksen lähtökohtia. Kasvatuksen historian tutkijan oli tunnistettava oma näkökulmansa ja tulkintakehyksensä sekä niiden vaikutus hänen tapaansa tehdä tutkimusta. Oli myös selvää, että historiankirjoitukseen kuului loputon historian uudelleenkirjoittaminen ja uudelleen tulkinta – jokainen sukupolvi teki sitä oman aikansa perspektiivis-

tä. Tämä ei kuitenkaan saanut tarkoittaa menneisyyden alistamista ja hyväksikäyttöä. Depaepe muistutti, että kasvatuksen historian tuli olla reflektiivisempää erityisesti niin sanottujen suurten tarinoiden suhteen – oli uskallettava dekonstruoida ja demytologisoida kasvatuksen historian ”sankaritarinoita” ja toimijoita. Tämä ei tarkoittanut historiallisten toimijoiden naurettavaksi tekemistä, vaan heidän inhimillisyytensä tunnistamista ja tunnustamista. Depaepe suhtautui kriittisesti ajatukseen, että kasvatuksen historia voisi antaa aineksia menneestä oppimiseen (‘learning from the past’). Hän totesi, että niin poliittiset päättäjät, kuin opettajankouluttajatkin tulisivat varmasti jatkossakin vetoamaan historialliseen perspektiiviin, mutta lähinnä ajaakseen omaa asiaansa.[4]

Nick Peim (2001) kommentoi erityisesti Herbstin postmodernia kohtaan esittämää kritiikkiä. Peimin mielestä Herbstin kritiikin lähtökohta oli väärä ja perustui lähinnä yleiseen epäluottamukseen poststrukturalismia, postmodernia ja lingvististä suuntausta kohtaan. Se, mitä postmodernilla itse asiassa tarkoitettiin, jäi Peimin mielestä Herbstiltä tarkemmin määrittelemättä – Herbst vain asetti asiat (faktahistoria) ja sanat (lingvistinen suuntaus) vastakohdikseen. Peim itse näki esimerkiksi uudet lingvistiset suuntaukset luokkahuonetutkimusta rikastavina tutkimuksellisina mahdollisuuksina.

Peim katsoi, että Herbstin kritiikin taustalla oli ajatus jonkinlaisesta yhteisesti hyväksytystä kasvatuksen historian päämäärästä – oikeasta tiestä, jota kaikkien tuli kulkea. Peim puolusti kasvatuksen historian moniulotteisuutta ja dialogisuutta. Kasvatuksen historian tutkimuskentän, metodien ja teorioiden tulikin olla monimuotoisia ja samalla dynaamisia. (Peim 2001) Myös Kate Rousmaniere (2001) puhui omassa vastinekirjoituksessaan kentän monimuotoisuuden ja monitieteisyyden puolesta. Rousmaniere näki alan kehittyvän ennen kaikkea sellaisten tutkimusten kautta, jotka hyödynsivät eri tieteenalojen teoreettisia ja metodologisia oivalluksia. Rousmaniere painotti, että tärkeää ei ollut vain se, mitä tiedämme, vaan myös se, miten tiedämme – kasvatushistorioitsijan oli helpompi tiedostaa tämä, mikäli hän peilasi omaa alaansa muiden tieteenalojen teoreettisiin ja metodologisiin kysymyksiin. Yhdysvaltalainen Rousmaniere katsoi, että erityisesti Euroopassa oli tehty viime vuosina raikasta ja menetelmällisesti uutta luovaa tutkimusta. Hän mainitsi muun muassa Kevin Myersin, Annemieke Van Drenthin, Joyce Goodmanin, Peter Cunninghamin, Philip Gardnerin, Martin Lawnin ja Ian Grosvenorin tutkimukset, joissa oli pystytty tavoittamaan sitä historiaa, joka aiemmin oli jäänyt asiakirja-aineistoja käyttävän historian ulkopuolelle.

Kasvatuksen historian yhdistyksen pitkäaikainen puheenjohtaja, walesilainen Roy Lowe puuttui Rousmanieren peräänkuuluttamaan ajatukseen muiden tieteenalojen hyödyntämisestä esittäessään oman tilanneanalyysinsä kasvatuksen historian tilasta. Lowe oli siitä mieltä, että kasvatuksen historian oli aina hyödyntänyt muita tieteenaloja, joten vaatimus ei ollut uusi. Myöskään monipuolisten lähdeaineistojen hyödyntäminen ei ollut Lowen käsityksen mukaan uusi asia kasvatushistorioitsijoille. Lowe muistutti, että lähdeaineistojen suhteen tarvittiin avarakatseisuutta, mutta myös varovaisuutta ja ymmärrystä aineistoihin sisältyvistä rajoituksista. Ylipäänsä Lowe toivoi, että nuoret kasvatuksen historian tutkijat eivät väheksyisi liikaa aikaisempien kasvatushistorioitsijoiden sukupolven tekemää työtä, vaan näkisivät tutkimuksen jatkuvana uusien kerrosten rakentamisena edellisten kerrosten päälle. (Lowe 2002, 500.)

Samaan aikaan Herbstin kirjoituksen kanssa ilmestyi *History of Education* -lehdessä William Richardsonin (1999) brittiläistä kasvatuksen historian tutkimuskenttää luotaava kaksiosainen artikkeli. Richardsonin katsauksessa painottuivat kasvatuksen historian tutkimuksen erilaiset lähtökohdat ja statuserot kasvatustieteen sisällä ja historiatieteiden sisällä tehdyssä tutkimuksessa. Kasvatustieteilijöiden ja historiatieteiden edustajien välinen suhde oli kokenut erilaisia vaiheita toisen maailmansodan jälkeen: välillä oli eletty lähentymisen

ja välillä loitontumisen kausia. Kasvatustieteilijähistorioitsijoiden ongelmana oli erityisesti kasvatustieteen pragmaattisuus: kasvatuksen historian odotettiin antavan vastauksia myös nykypäivän kasvatusta- ja koulutuskysymyksiin.

Feministisen tutkimuksen ja sukupuolihistorian panos metodologiseen keskusteluun

Herbstin kasvatuksen historian tilaa kritisoineessa puheenvuorossa löytyi yksi tutkimusalue, joka sai häneltä synninpäästön. Naishistoria oli Herbstin mukaan tuonut alalle viime vuosina luovuutta ja innovatiivisuutta. (Herbst 1999, 739.) Nais- ja sukupuolihistorian esiinmarssi on näkynyt selvästi *History of Education* -lehdessä. Vielä 1970-luvulla tyttöihin ja naisiin liittyviä artikkeleita julkaistiin harvakseltaan, korkeintaan pari artikkelia vuosikertaa kohden. 1980-luvun lopulta lähtien ja erityisesti 2000-luvulla kiinnostus sukupuoleen kasvoi selvästi. Lehdessä on julkaistu myös kolme sukupuoleen tai feminismiin kytkeytyvää teemanumeroa vuosina 1988, 1993 ja 2000 (Goodman & Martin 2004; Watts 2005a; 2005b.). Kuten Ruth Watts (2005a, 226–227) huomauttaa, keskeinen kysymys pohdittaessa sukupuolen merkitystä kasvatuksen historiassa ei ole kuitenkaan se, kuinka paljon naiset ovat määrällisesti olleet esillä tutkimuksissa tai tutkijoina, vaan se, millä tavalla sukupuolen ymmärtäminen ja analysointi on vaikuttanut tutkimuskentän lähtökohtiin ja kokonaisuuteen. Esimerkiksi naisten koulutusta koskevat artikkelit eivät välttämättä pidä lainkaan sisällään varsinaista gender-näkökulmaa.

Joyce Goodman ja Jane Martin (2000, 383–384) katsoivat vuosituhaten vaihteessa julkaistussa feministisen tutkimuksen teemanumerossa, että sukupuolinäkökulma ja feministiset suuntaukset olivat tehneet vahvan tulemisen kasvatuksen historian kentälle. Sukupuolinäkökulma tuli esiin erityisesti poststrukturalistisiin ja postkolonialistisiin teorioihin kytkeytyneenä. Samoin tutkimuksissa oli vahvasti esillä feminiinisuuden ja maskuliinisuuden rakentumisen historiallinen analyysi. Goodman ja Martin painottivat, että gender-näkökulma kasvatuksen historian tutkimuksessa avasi mahdollisuudet kasvatustieteiden uudelleen tulkinnolle. Sensitiivisyys sukupuolen suhteen herkisti myös muiden erojen ja erontekojen havaitsemiselle. Feministisen tutkimuksen anti liittyy myös metodologisesti tärkeään kysymykseen tiedosta ja tieteellisen tiedon rakentumisen mekanismeista, johon Ruth Watts (2003, 2005) on kiinnittänyt huomiota. Hän toivoi, että kasvatuksen historiassa voitaisiin hyödyntää paremmin feminististä – niin filosofista kuin historiatieteellistä – tutkimusta, jossa tietoa ja tiedettä on analysoitu sukupuolittuneena ilmiönä. Sukupuoli läpäisee kokonaisvaltaisesti yhteiskunnallisen ja kulttuurisen kentän kasvatusta ja koulutusta mukaanlukien.

Gaby Weiner on viitannut feministitutkijoiden, kuten Sandra Hardingin esittämään kritiikkiin perinteisen historian tutkimuksen epistemologiaa, metodologiaa ja menetelmiä kohtaan. Epistemologiaan liittyvän kritiikin keskiössä ovat olleet perinteisen tutkimuksen patriarkaalisuus ja sitoutuminen universaaliin tutkimusparadigmaan, joissa korostetaan neutraalisuutta ja objektiivisuutta. Tämän on nähty vääristäneen merkittävästi naisiin ja heidän asemaansa liittyneitä tulkintoja. Metodologikritiikki taas on kohdistunut tutkimuksen teon käytäntöihin. Ylipäänsä positivistiseen tutkimustraditioon on suhtauduttu hyvin kriittisesti. Tutkimusmenetelmiin kohdistuvassa kritiikissä on pohdittu, miten aineistoa tulisi kerätä. (Weiner 2000, 389.)

Kasvatuksen historian näkökulmat, paradigmat ja aihealueet

Metodologista keskustelua on jatkettu 2000-luvulla erityisesti *History of Education* -leh-

dessä, jossa on julkaistu aiheesta paitsi erillisartikkeleita, myös useita metodologisiin kysymyksiin liittyviä teemanumeroita. Maaliskuussa 2003 julkaistun teemanumeron pääkirjoituksessa Gary McCulloch ja Ruth Watts painottivat teorian ja metodologian keskeisyyttä kasvatuksen historian tutkimuksessa. Vedoten tiedonsosiologi C.Wright Millsiin he esittivät, ettei ollut edes mahdollista kirjoittaa historiaa ilman teoriaa, tulkintoja ja näkökulmia. Historiankirjoitus ilman teoriaa ei ollut muuta kuin selontekoja ja faktaluetteloita. Tämä tarkoitti Millsillä myös sitä, että teoria ja menetelmät tuli nähdä kiinteässä suhteessa toisiinsa. (McCulloch & Watts 2003, 129.)

McCullochin ja Wattsin mielestä kasvatuksen historiaa tutkivan tehtävä ei ollut helppo. Hänen tuli hallita niin historiatieteen kuin kasvatustieteenkin teoriat ja menetelmät. Kolmantena tärkeänä tieteenalana McCulloch ja Watts pitivät yhteiskuntatieteitä. Heidän mielestään yhteiskuntatieteiden myötävaikutuksella oli mahdollista murtaa historiatieteen ja kasvatustieteen välinen rintamalinja, joka oli osaltaan lisännyt kasvatuksen historian tutkimuskentän hajanaisuutta ja myös sen aliarvioimista. Yhteiskuntatieteet saattoivat siis toimia eräänlaisessa välittäjäroolissa kasvatuksen historian akateemisella kentällä. (McCullochin & Watts 2003, 130–131.)

McCullochin ja Wattsin toimittamassa teemanumerossa pohdittiin muun muassa postmodernin lähestymistavan haastamaa totuuskäsitettä (Richard Aldrich), kontrafaktuaalisen historian antia kasvatuksen historian tutkimukselle (Gary McCulloch), teorian erilaisia käyttötapoja kasvatuksen historian tutkimuksessa (Joyce Goodman) sekä elämäkertatutkimuksen uudenlaisia soveltamismahdollisuuksia (Ruth Watts). Tärkeänä metodologisena kysymyksenä tuli esiin myös tutkijan oman aseman paikantaminen suhteessa tutkittaviinsa. Millaisena tutkimuksessa kuului tutkijan ääni ja millaiseen suhteeseen se asettui tutkimuskohteena olevien ihmisten äänien kanssa, oli mielenkiintoinen kysymys, jota Derrick Armstrong (2003, 201-) analysoi omassa artikkelissaan.

Kuten edellä todettiin, Herbstin vuonna 1999 esittämä toivomus tutkimuskohteiden monipuolistamisesta sai vastakaikua useilta häntä kommentoineilta kirjoittajilta. Vaatimuksia tutkimuksen kohdentamisesta erityisesti toimijoiden kokemuksiin – olipa kysymys koulutuspolitiikasta tai kasvatuskäytännöistä – oli esittänyt jo 1990-luvun alussa myös Harold Silver (1992). Kasvatuksen arjen ilmiöiden ja luokkahuonekäytäntöjen ja -kokemusten historiallinen analyysi oli kuitenkin todettu metodologisesti haastavaksi. Ian Grosvenor ja Martin Lawn kirjoittivat omiin tutkimuskokemuksiinsa pohjautuen, kuinka vaikeaa oli päästä käsiksi luokkahuoneiden menneeseen elämään erityisesti opettajien ja oppilaiden kokemana. He myös kuvasivat millainen löytö tutkijoille olivat valokuva-arkiston kätkeistä löydetty epämääräiset arkistolaatikot, joista löytyi valokuvia ja matkakuvauksia erään kansalaiskoulun (Secondary Modern School brittiläisessä koulujärjestelmässä) Lontooseen suuntautuneelta kouluretkeltä. Matkakuvaukset osoittautuivat kouluun liittyvien kokemusten tutkimuksessa hedelmälliseksi lähdeaineistoksi. (Grosvenor & Lawn 2004, 377–378, 384–389.)

Myös muistitieto nähtiin hyödyllisenä lähdeaineistona kasvatuksen ja koulutuksen arjen historian tavoittamisessa. Phil Gardner ja Peter Cunningham kirjoittivat *History of Education* -lehdessä muistitietohistoriaan liittyvistä metodologisista kysymyksistä. Cunningham muistutti kuinka historiatiede oli vielä muutama vuosikymmen sitten vaikuttanut varsin suoraviivaiselta toiminnalta, jossa ei liiemmin tarvinnut pohtia metodikysymyksiä. Tieteenalaan liittyvät peruskysymykset työnnettiin pienen historianfilosofiaan erikoistuneen historian tutkijaryhmän päänvaivaksi. Cunningham kysyi, kuka olisi voinut neljännesvuosista sitten ennustaa, että koulujen historian opetus muuttuisi suuntaan, jossa jopa lastentarhikäisten tuli osata pohtia eroja historiallisen todisteen ja historiallisen tulkinnan välillä. His-

toriankirjoituksen lähdeaineistoja tuli siis tarkastella entistä terävämmin sen suhteen, millaisiin tulkintoihin ne antoivat mahdollisuuden ja Cunninghamin mielestä tämä vaatimus esitettiin erityisen selvästi juuri suulliselle historialle. (Cunningham 2000, 273.) Myös Philip Gardner (2003, 175) toi esiin, kuinka muistitietoaineistoa käyttävän kasvatuksen historian tutkijan oli mietittävä perusteellisesti aineistonsa metodologiset lähtökohdat. Tämä tarkoitti esimerkiksi muistiin ja muistamiseen liittyvien haasteiden tunnistamista.

History of Education -lehti sai ensimmäiset naiset päätoimittajan tehtäviin, kun Joyce Goodman ja Jane Martin aloittivat päätoimittajakautensa tammikuussa 2004. Sen alkajaisiksi Goodman ja Martin (2004, 1–10) tarkastelivat *History of Education* -lehden 32-vuotista historiaa kysyen, mitä aiheita lehdessä oli käsitelty, millaisia metodeja ja metodologioita tutkimusartikkeleissa oli sovellettu ja millaisia akateemisia raja-aitoja oli onnistuttu ylittämään. Samoin he kiinnostivat huomion siihen, mistä oli vaiettu eli millaisia tutkimuksen katvealueita lehdestä löytyi. Analyysissään Goodman ja Martin hyödynsivät Bourdieun kentän ja habituksen käsitteitä. Lopputulemana Goodman ja Martin totesivat, että kasvatuksen historia oli lujasti ajassa kiinni, lehden artikkeleissa näkyi selvästi uusien teorioiden ja menetelmien hyödyntäminen ja uusien lähdemateriaalien löytäminen. Alalla otettiin vaikutteita eri tieteenaloilta ja uskallettiin esittää uusia tutkimuskysymyksiä.

History of Education -lehti käynnisti vuonna 2004 uuden erityisartikkeliosaston, jossa oli tarkoitus keskittyä kasvatuksen historian lähdekysymyksiin. Uudesta osastosta vastasi Peter Cunningham Cambridgen yliopistosta. Erityisesti tarkoituksena oli tarjota foorumi, jossa on mahdollisuus keskustella erilaisista ja myös uudentyypisistä lähdeaineistoista sekä lähteiden tulkintoihin liittyvistä kysymyksistä. Tämä erityisartikkeliosasto jatkoi vuosina 1978–2003 ilmestyneen *the Journal of Sources in Educational History* -lehden työtä. (Ks. tarkemmin Cunningham 2004.)

Loppusanat

Näyttää siltä, että kasvatuksen historian alalla metodologisen diskurssin lisääntyminen on monipuolistanut tutkimuksen tekemisen tapoja. Tutkimusorientaatio, tutkimuskohteet, tutkimusmenetelmät ja käytetyt lähdeaineistot ovat moninaistuneet. 1990-luvulta lähtien vaikutteita on tullut uudesta kulttuurihistoriasta, poststrukturalismista, postmodernismista ja yleisemmin niin sanotun uuden historian piiristä, samoin kuin feministisestä tutkimuksesta. Myös vertailevan kasvatuksen historian merkitystä on korostettu 2000-luvun aikana (ks. esim. Crook & McCulloch 2002). Kuten Marc Depaepe jo vuonna 1993 totesi, kasvatuksen historiassa on opittava elämään metodologisen pluralismin kanssa. Kaikkien jakamaa yhteistä käsitystä siitä, mitä kasvatuksen historia on, emme tule koskaan saavuttamaan.

Uusien tutkimusorientaatioiden nousun myötä monia tutkimuksen tekemisen peruskysymyksiä on kyseenalaistettu ja ajateltu uudelleen. Näin on käynyt esimerkiksi objektiivisuus- ja neutraalisuusideaaleille. Myös suurten metatulkintojen mahdollisuus ja tarkoituksenmukaisuus on haastettu erityisesti poststrukturalismin ja postmodernismin suunnalta. Metatulkinta-kritiikkiin liittyy myös paikallisen ja *alhaalta ylös* -historian korostaminen. Yhtäläillä nykyään yleisesti myönnetään se tosiseikka, että historian tutkimusta tehdään aina tietystä ajassa, jonka vaikutuksesta tutkijan on lähes mahdoton täysin irtaantua. Metodologisia kysymyksiä käsittelevissä artikkeleissa kiinnitettiin huomiota myös oman tutkijaposition tiedostamisen tärkeyteen. Monet kasvatuksen historian tutkijat painottivat oman perspektiivinsä rajallisuutta ja sen ymmärtämistä, että omat tutkimukselliset (ja tutkijaelämäkerralliset) linssit vaikuttivat myös niihin pohdintoihin ja tilannearvioihin, joita he tekivät kasvatuksen historian tutkimuskentästä.

Haluan lopuksi nostaa esiin seikan, joka liittyy metodologisiin kysymyksiin vain välillisesti, mutta joka huolestutti useita tarkastelemieni lehtien kirjoittajia. Kysymys on akateemisen maailman muuttumisesta ja historian tutkimuksen – erityisesti kasvatuksen historian tutkimuksen – asemasta näiden muutosten seurauksena. Tästä muutoksesta voidaan rakentaa yhdenlainen metakertomus, jossa akateeminen maailma on muuttunut ”tieteen temppelistä markkinatoriksi”. Tätä muutosta kuvailtiin *History of Education* ja *Paedagogica Historica* -lehdissä seuraavasti: opiskelijoita vaivasi älyllinen ”anemia”; he tuntuivat hakevan opiskelultaan ennen kaikkea työmarkkinoilla hyödyllisiä taitoja ja tekniikkoja eivätkä olleet järin kiinnostuneita intellektuaalisesta keskustelusta tai historian näkökulmasta. Kasvatustiedettä opettavissa laitoksissa määräysvallan olivat ottaneet tieteenalaa – ja erityisesti historiallisen tiedon luonnetta – ymmärtämättömät byrokraatit. Pääasia oli julkaista paljon, tutkimuksellisesta argumentoinnista ei ollut niin väliä. Mikä siis oli kasvatuksen historian mieli ja merkitys tällaisessa akateemisessa maailmassa? (Depaepe 1993, Herbst 1999, Lowe 2002; Richardson 1999a ja 1999b.)

Huolta kasvatuksen historian asemasta on kannettu myös meillä Suomessa (ks. esim. Rantala 2006). Lienee tosiasia, että kasvatuksen historian tutkimus on kaikkialla kovien haasteiden edessä. Vaikka en haluaakaan tarpeettomasti korostaa kasvatuksen historian *hyödyllisyyttä*, rohkenen kuitenkin väittää, että tämän päivän nopeatempoinen kvartaalitalousyhteiskunta ja -yliopisto kaipaa kykyä tarkastella aikamme ilmiöitä osana pidempää ajallista jatkumoa. Toivoa herättävänä asiana voidaan pitää sitä, että eurooppalaisissa kasvatuksen historian lehdissä käydään tätä nykyä vilkasta keskustelua tutkimuksen teon perusteista ja mahdollisuuksista. Myönteisenä seikkana voi pitää myös sitä, että Suomessakin uudet tutkimukselliset lähestymistavat on noteerattu (ks. esim. Vuorio-Lehti & Nieminen 2003). Tarvitsemme ehdottomasti kasvatuksen historian kentällä tutkimusta, joka puhuttelee tämän päivän ihmistä, huomioi myös arkisen ja vähäpätöiseltä näyttävän sekä avaa tuoreita ja raikkaita näkökulmia loppuunkalutuiksi luultuihin teemoihin ja ilmiöihin.

Viitteet

[1] Kansainvälisyydestä huolimatta *History of Education* -lehden aihealueiden maantieteellinen painopiste on pitkään painottunut Englantiin ja Britanniaan. Tosin Joyce Goodman ja Jane Martin totesivat lehden 32-vuotista historiaa koskevassa katsauspääkirjoituksessaan, että lehdessä oli aivan 2000-luvun alussa julkaistu valtaosin muita kuin brittikontekstiin sijoittuvia tutkimusartikkeleja. Lehden päätoimittajina ovat tammikuusta 2009 lähtien toimineet David Crook Britanniaasta ja Deirdre Raftery Irlannista. *Paedagogica Historica* -lehden toimituksellista linjaa uudistettiin vuoden 1990 alkaessa, jolloin uusi toimituskunta aloitti työnsä. Perinteisen historian tutkimuksen sijaan lehteen haluttiin enemmän kulttuuri-, talous- ja poliittista historiaa edustavia lähestymistapoja. Samoin kasvatusta ja koulutusta haluttiin nähdä laajemmassa kontekstissa kuin perinteinen instituutiohistoria. Tällä hetkellä lehden päätoimittajina toimivat Marc Depaepe Belgiasta, Ian Grosvenor Britanniaasta ja Jeroen Dekker Alankomaista. Lehden linjan ja sisällön painopisteistä vuoteen 1996 saakka saa hyvän kuvan Marc Depaepen ja Frank Simonin kirjoittamasta katsauksesta (Depaepe & Simon 1996).

[2] Olemme yhdessä Juhani Tähtisen kanssa käyneet läpi *History of Education* -lehden ja *Paedagogica Historica* -lehden vuosikerrat vuosilta 1988–2006 ja keränneet niistä kasvatuksen historian tilaa ja tulevaisuutta analysoivat tekstit. Tarkastelua on tarkoitus laajentaa myös Yhdysvalloissa ilmestyvään *History of Education Quarterly* -lehteen. Näin pyrimme saamaan kokonaiskuvan kasvatuksen historian keskeisten tieteellisten aikakauslehtien kirjoittelusta. Lisäksi pyrimme peilaamaan tätä keskustelua alan tilanteeseen ja tilanneanalyysi-

seihin Suomessa. (Tähtinen & Jauhiainen 2006.)

[3] Kasvatuksen historian tutkimuksen kohdentamista kasvatus- ja koulutuskäytäntöihin ja arkipäivän todellisuuteen oli vaadittu jo aikaisemminkin 1990-luvulla. Esimerkiksi *Paedagogica Historica* -lehdessä julkaistiin tällaista tutkimusta käsittelevä teemanumero vuonna 1996. (ks. Depaepe & Simon 1995).

[4] Postmodernin vaikutusta kasvatuksen historian tutkimukseen pohdittiin jo vuonna 1996 *Paedagogica Historica* -lehdessä julkaistussa teemanumerossa, johon oli pyydetty tekstejä johtavilta kasvatuksen historian tutkijoilta. Teemanumerossa kirjoittivat espanjalainen Agustin Escolano, brittiläinen Roy Lowe, saksalainen Heinz-Elmar Tenorth, kanadalainen Theresa Richardson ja amerikkalainen Sol Cohen. Lisäksi lehden toimituskuntaan kuuluvat Marc Depaepe ja Frank Simon Belgiasta kirjoittivat teemanumeroon katsauksen, jossa he tarkastelivat *Paedagogica Historica* -lehden sisältöalueita ja kirjoittajien taustoja vuodesta 1961 vuoteen 1995. Depaepe ja Simonia kiinnosti erityisesti se, millä tavalla uudet tutkimussuuntaukset ja erityisesti postmoderni kasvatuksen historia näkyivät lehden artikkeleissa. Johtopäätös oli, että lehti ei ollut tässä suhteessa erityisen innovatiivinen. (Cohen & Depaepe 1996, 301–302.)

Kirjallisuus

- Armstrong, Derrick 2003. Historical voices: philosophical idealism and the methodology of “voice” in the history of education. *History of Education* 32 (2), 201–217.
- Cohen, Sol & Depaepe Marc 1996. History of Education in the Postmodern Era. Introduction. *Paedagogica Historica* 32 (2), 301–305.)
- Crook, David. & McCulloch Gary 2002. Introduction: Comparative approaches to the history of education. *History of education* 31 (5), 397–400.
- Cunningham, Peter 2000. Review essay: Narrative and text: women, teacher and oral history. *History of Education* 29 (3), 273–280.
- Cunningham, Peter 2004. Sources as interpretation: sources in the study of education history. *History of education* 33 (1), 103–123.
- Depaepe, Marc 1993. History of education anno 1992. ‘A tale told by an idiot, full of sound and fury, signifying nothing?’ *History of Education* 22 (1), 1–10.
- Depaepe, Marc & Simon, Frank 1995. Is there any Place for the History of “Education” in the “History of Education”? A Plea for the History of Everyday Educational Reality in – and outside Schools. *Paedagogica Historica* 31 (1), 9–16.
- Depaepe, Marc & Simon, Frank 1996. *Paedagogica Historica*: Level of Mirror in the Making of the History of Education. *Paedagogica Historica* 32 (2), 421–450.
- Depaepe, Marc 2001. A Professionally Relevant History of Education for Teachers: Does it Exist? Reply to Jurgen Herbst’s State of the Art Article. *Paedagogica Historica* 37 (3), s. 631–640.
- Gaither, Milton. 2001. Globalization and History of Education. Some comments on Jurgen Herbst’s “The History...” *Paedagogica Historica* 37 (3), 641–647.
- Gardner, Phil 2003. Oral History in education: teacher’s memory and teachers’ history. *History of Education* 32 (2), 175–188.
- Goodman, Joyce & Martin, Jane 2000. Breaking boundaries: gender, politics, and the experience of education. *History of Education* 29 (5), 383–388.
- Goodman, Joyce & Martin Jane 2004. Editorial: History of Education – defining a field. *History of Education* 40 (1), 1–10.
- Grosvenor, Ian & Lawn, Martin 2004. Days out of school: secondary education, citizenship

- and public space in 1950s England. *History of Education* 33 (4), 377–389.
- Herbst, Jurgen 1999. The History of Education: State of the Art at the Turn of the Century in Europe and North America. *Paedagogica Historica* 35 (3), 737–747.
- Lowe, Roy 2002. Do we still need history of education: is it central or peripheral? *History of Education*, 2002, 31 (6), 491–504.
- McCulloch, Gary 2002. Introduction: reflections on the field. *History of Education* 31 (3), 203–205.
- McCulloch, Gary & Watts, Ruth 2003. Introduction: Theory, methodology and the history of education. *History of Education* 32 (2), 129–132.
- Peim, Nick 2001. The State of the Art or the Ruins of Nostalgia? The Problematics of Subject Identity, its Objects, Theoretical Resources and Practices. *Paedagogica Historica* 37 (3), 653–660.
- Rantala, Jukka 2006. Kasvatuksen historian asema uhattuna. *Kasvatus* 37 (5), 442–452.
- Richardson, William 1999a. Historians and educationists: the history of education as a field of study in post-war England. Part I: 1945–72. *History of Education* 28 (1), 1–30.
- Richardson, William 1999b. Historians and educationists: the history of education as a field of study in post-war England. Part I: 1972–96. *History of Education* 28 (2), 109–141.
- Rousmaniere, Kate 2001. Fresh Thinking: Recent work in the History of Education. Response to Jurgen Herbst's state of the Art Article. *Paedagogica Historica*, 37 (3), 649–652.
- Silver, Harold 1992. Knowing and not knowing in the history of education. *History of Education* 21 (1), 97–98.
- Tähtinen, Juhani & Jauhiainen, Annukka 2006. Kasvatuksen historian tutkimuksen trendit. Esitys Kasvatustieteen päivillä Oulussa 24.11.2006.
- Vuorio-Lehti, Minna & Nieminen Marjo (toim.) 2003. Kasvatushistoria nyt. Makro- ja mikrotutkimuksesta marginaalisuuden, sukupuolen ja tilan analyysiin. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Watts, R. 2003. Science and women in the history of education: expanding the archive. *History of Education* 32 (2), 189–199.

KT Annukka Jauhiainen toimii lehtorina Turun yliopiston kasvatustieteiden laitoksella.